

POSTMODERNITEIT: ONZEKERHEID & ONVEILIGHEID

Jean Pierre van Rossem

2016

Voor mijn beide zonen

INLEIDING: POSTMODERNITEIT EN VRIJHEID

Jean Pierre van Rossem

1. Wat is postmoderniteit?

Mensen en maatschappijen veranderen. Waar mensen ouder worden, minder mobiel worden om uiteindelijk te sterven, sterven samenlevingen niet. Zo kunnen maatschappijen na een "verouderingsproces" plots ingrijpende transformatieprocessen meemaken en kwalitatief helemaal anders worden. Soms duurt zo'n verandering een eeuw of nog langer. Andere keren speelt die verandering zich af in één generatie tijd. Postmoderniteit is een vorm van samenleving die zich na 1980 – zij het in ongelijke mate – heeft verspreid over de postindustriële westerse wereld. Postmoderniteit wordt gekenmerkt door een kwalitatieve verandering in de **opvoeding van de kinderen**. Het huwelijk is er niet langer de hoeksteen van de gezonde samenleving. Het aantal huwelijken is er gedaald, het aantal echtscheidingen fors gestegen. Steeds meer kinderen worden er buiten het huwelijk geboren. In Nederland bedroeg het percentage buitenechtelijke geboorten in 1970 amper 2,1 procent. In 2013 was dat al opgelopen tot 47,4 procent. In België steeg het percentage van 2,8 naar 54,5 procent. In IJsland waren in 2014 liefst 68,8 procent van de pasgeborenen het resultaat van een buitenechtelijke relatie. Ondertussen is de gemiddelde gezinsgrootte gedaald van meer dan 4 personen tijdens de moderniteit naar de helft: 2,4 personen in België, 2,3 in Nederland, 2 in Duitsland, Zweden en Noorwegen. Het aantal alleenstaande ouders is spectaculair gestegen. Dit gaat gepaard met een drastische verlaging van de informele **sociale controle** – daling die gecompenseerd moet worden door voortdurend meer formele sociale controle door politie en gerecht. Maar ook de scherpe daling van kerkshoud en kerkelijkheid in de overwegend christelijke landen en het feit dat onderwijs steeds meer op vorming is gericht en steeds minder op opvoeding verminderen de informele sociale controle.

De postmoderne samenleving is de genotsmaatschappij bij uitstek. Het gebruik van cannabis, van XTC, van cocaïne en van andere roesmiddelen, vooral bij jongeren onder de 35 jaar, is er fors gestegen. Een groot deel van de vrije tijd wordt verbruikt aan *gaming* (video- en computerspellen). Vakantiedagen zijn goed voor plezierreisjes en city trips voor diegenen die het zich kunnen veroorloven. Postmoderniteit gaat gepaard met een (vals) gevoel van gestegen **vrijheid**. De nieuwe informatietechnologie, gekenmerkt door een explosie van het gebruik van huiscomputers en van **internet** leidt tot een geheel nieuwe informatiestromen en een betere kennis (in de zin van meer transparante kennis) van de leefwereld. Hierdoor dalen omkoping, vriendjespolitiek, kleptocratie, electorale fraude en plutocratie; van **corruptie** in het algemeen. Een ander positief effect is dat ondanks langdurige economische crises postmoderniteit gepaard gaat met **gestegen welvaart**.

De wetenschap die de veranderingen in de samenleving bestudeert is de **sociale dynamica**, een onderdeel van de sociologie. Politieke partijen koesteren de illusie dat de sociale dynamica controleerbaar en beheersbaar is. Een illusie, ja. De digitalisering van de informatiestromen maakt dat in de postmoderniteit opvallend meer informatie over de complexe leefwereld wordt verspreid dan voorheen. Nu steeds meer natiestaten gedeeltelijk opgaan in een geglobaliseerde wereld is het vergaren van informatie over internationale instituties, naast het vergaren van informatie over de eigen natiestaat belangrijk geworden. Alle subsystemen van het meest globale systeem – de wereldsamenleving – selecteren uit die twee grote informatiestromen – de internationale en de nationale – wat zij met betrekking tot het in standhouden van de subsystemen het meest zinvol is.

Uit die overdaad aan informatie weerhoudt de *socioloog* dat de familie niet langer een stabiele eenheid is. De omvang van de familie neemt bestendig af. Van het traditionele gezin van weleer, dat buiten de grote steden tijdens de moderniteit nog overeind bleef, is in de postmoderniteit met zijn vlotte

echtscheidingen zijn steeds korter wordende huwelijken en zijn kinderkribben nog weinig heel gebleven. Wat van de familie nog overeind blijft is gereduceerd tot het *nucleaire gezin* – een gezin dat steeds minder leden telt en dat steeds korter standhoudt. In België en Nederland houdt een doorsnee huwelijk nog amper acht jaar stand. Veel kinderen worden opgevoed in meer dan één gezin en krijgen er niet zelden tegenstrijdige waarden en normen mee waardoor ze hun neus gaan optrekken voor regelgeving. Ook worden meer kinderen buiten het huwelijk geboren. In Europa gaat het al om een gemiddelde van 40 procent – cijfer dat blijft stijgen. Het hele vroegere socialiseringssysteem van jonge kinderen is grondig veranderend. Omdat de nieuwe samenlevingsvorm, die de postmoderniteit is, zich het best laat voelen bij opgroeiende kinderen, die die postmoderniteit met de moedermelk opgediend krijgen, kon en kan ze zich zo snel verspreiden. De kloof tussen jong en oud wordt hierdoor groter, waardoor generaties in verschillende werelden gaan leven.

Nog erger raakt het systeem van socialisering in de knoei bij allochtonen van de tweede en zeker de derde generatie die zichzelf graag in de slachtofferrol wurmen: ze voelen zich gevisieerd door het toenemend racisme van de autochtonen. Hun schoolprestaties hinken achterop op die van autochtone kinderen. Al op jonge leeftijd vinden ze dat voor hen slechts een tweederangs toekomst is weggelegd, dat ze in het beste geval slechts tweederangsburgers zijn. Opgevoed in de traditie van de islam moet het niet verwonderen dat een deel van hen gaat radicaliseren en de salafistische toer op gaat. Hun maatschappelijke integratie neemt af. Voorts zijn er al diegenen die in de postmoderne verzorgingsstaat naast de welvaartboot vallen zodat de sociale deprivatisering niet echt vermindert. Uit deze grondige maatschappelijke veranderingen, gekenmerkt door dalende informele controle, door gebrekkige maatschappelijke integratie en door toenemende sociale deprivatisering laat zich een model afleiden dat verklaart waarom criminaliteit en (vaak zinloos) geweld toenemen tijdens de twee eerste decennia van de postmoderniteit om daarna te worden gestabiliseerd of gereduceerd dankzij én een hogere pakkans en een hogere straffkans. Hoe hoger de graad van postmoderniteit in een land, hoe groter de financiële inspanningen zullen zijn om er de veiligheid te waarborgen. Hoe hoger ook de graad van postmoderniteit, gepaard gaand met een sterk gestegen welvaart, hoe meer burgers er te verliezen hebben en hoe groter de onzekerheid over de toekomst er wordt.

Cultuurfilosofen selecteren als zinvolle communicatie dat de gewijzigde socialisering van de jongeren de opvoeding van de jongeren in de war stuurt. Zij stellen vast dat zich tijdens de postmoderniteit een verschuiving voordeed in het consumptiepatroon. Consumenten streven niet langer het “nieuwe” na, als ten tijde van de moderniteit, maar het **genot**. Het onmiddellijk beleven van genot stuurt de consumenten. De postmoderniteit is het **hedonisme als hoogste stadium**. Seksuele taboes worden overboord gegooid. Seksuele vrijheid wordt de best gekoesterde vrijheid. De postmoderne mens verliest zijn schaamte. Jong zijn en er jong blijven uitzien zijn in de postmoderne samenleving zeer belangrijk geworden. Waar jongeren tijdens de moderniteit nog opkeken naar de ouderen, gaan de ouderen opeens de jongeren imiteren. Dat gaat gepaard met de teloorgang van het gezag van leraren op school. De postmoderne samenleving is antiautoritair.

Ecologen weerhouden uit de overdadige informatiestromen van de complexe werelddamenleving dat de ontstane milieuschade niet langer op nationaal niveau kan worden hersteld, maar dat hiervoor een wereldwijde aanpak nodige is, minstens toch als men wil vermijden dat de gedane inspanningen niet gaan lijken op een rondje dweilen met de kraan open. Zij onthouden dat we tegen versneld tempo de vroegere fossiele brandstoffen, met hun grote emissie aan koolstofdioxiden, moeten kunnen vervangen door hernieuwbare natuurlijke energiebronnen ongeacht hun probleem van opslag. Zo ontstond een groene economie die snel ontaardde in excessen. Een schoolvoorbeeld is de strijd tegen de broeikasgassen (vooral CO₂) zoals die binnen de Europese Unie sinds 2006 wordt gevoerd. Grote vervuilers kregen door *grandfathering* geheel gratis emissierechten die ter beurse konden worden verhandeld. Daardoor verwierven die emissierechten een prijs en ontstond *windfall profit*: de strijd tegen de opwarming van de aarde resulteerde goed en wel in een stijging van de prijzen voor elektriciteit doordat de gratis verkregen emissierechten plots een kostprijs kregen die energieproducenten maar al

te graag in hun kostprijs verwerkten! De angst voor nucleaire energie, inzonder voor het stockeren van nucleair afval, deed de roep naar de sluiting van kerncentrales ontstaan, waardoor de elektriciteitsfactuur bleef stijgen.

Polemologen distilleren uit de schat aan informatie dat er nieuwe types van gegeneraliseerde oorlogen zijn ontstaan, niet langer oorlogen tussen allianties van natiestaten tegen andere allianties van natiestaten, maar steeds meer van de *global leader* en zijn trouwe vazalstaten tegen één enkele natiestaat die door de *global leader* werd uitgeroepen als behorend tot de As van het Kwaad. Dat deze geprivilegieerde vijanden in eerdere perioden van de geschiedenis nog loyaal en militair gesteund werden door dezelfde *global leader* is iets waaraan liefst niet wordt herinnerd. Of de UNO al dan niet een mandaat tot militair ingrijpen geeft is iets wat in de late postmoderniteit van geen tel meer is. Als de *global leader* zich in zijn eigen veiligheid bedreigd weet door massavernietigingswapens gericht op zelfs de kleinste Amerikaanse dorpen, dan roept de *global leader* het recht op zelfverdediging in. Of die massavernietigingswapens al dan niet bestaan is daarbij van geen tel meer: het gevoel dat ze bestaan is voor de *global leader* genoeg om de eigen veiligheid bedreigd te weten. Ook constateren polemologen dat de *global leader* een wapenarsenaal heeft dat even groot is dan dit van de rest de wereld, en dat diezelfde *global leader* twee derden van het wereldarsenaal aan wapens vervaardigt. Na de ineenstorting van de Berlijnse Muur fungeert de bewapeningsloop tussen de twee supermogendheden niet langer en dreigt de algehele wapensector in moeilijkheden te komen. Veel liever dan te bestuderen hoe de problemen bij de overgang van een oorlogseconomie naar een vredeseconomie kunnen worden opgelost, verkiest de *global leader* de oorlogseconomie in stand te houden. Om die draaiende te houden moet op geregelde tijdstippen een frisse oorlog worden gevoerd, zij het dat de enige bedoeling het verstevigen van de wereldvrede is. Onder dictaat van de *global leader* moeten de vazalstaten kritiekloos aannemen dat hun *global leader* niets dan eerlijke bedoelingen heeft, nl. door een systeem van recurrente gegeneraliseerde oorlogen van het nieuwe type democratie en wereldvrede te verspreiden. De nieuwe oorlogen zijn daarmee een strijd voor vrede geworden.

Politiciologen stellen vast dat in een geglobaliseerde wereld de internationale instellingen falen door een nijpend deficit aan democratische besluitvorming. De *global leader* en zijn trouwste volgelingen verwerven steeds meer macht in de internationale instellingen zodat ze niet langer het belang van de wereldbevolking dienen maar dat van geprivilegieerde groepen. Vooral het falen van de UNO wordt door politiciologen zwaar aangerekend. Voorstellen tot een betere werking van de internationale instellingen worden systematisch als "onrealistisch" onder de mat geveegd waardoor een soort moedeloosheid ontstaat dat essentiële veranderingen onmogelijk zijn geworden. Ook stellen politiciologen vast dat nationale veiligheidsdiensten de gevoelens van onveiligheid graag opkloppen, de angst van de burgerbevolking graag aanzwengelen, om zo voortdurend nieuwe toegevingen van de burger af te dwingen. De fameuze *Patriot Act* in de Verenigde Staten is daar een schoolvoorbeeld van. Van de gecreëerde angstpsychose werd zelfs gebruik gemaakt om foltering van politieke gevangenen te legaliseren.

Economen constateren dat de postmoderniteit er niet in is geslaagd om persisterende crises uit te schakelen. Voorts komen ze tot het inzicht dat de vrije markt weldegelijk faalt. Het mooiste voorbeeld is de banken- en kredietcrisis waarbij de interbancaire markt bevroren raakte zodat banken hun langlopende kredieten niet langer kunnen financieren met kortetermijnkredieten. Hierbij moesten omvallende banken plots aan het infuus van de overheid worden gehangen. Nadat banken decennialang hun winsten privatiseerden moesten hun verliezen – gevolg van casinokapitalistisch gokken – opeens worden gecollectiviseerd. Negatieve externaliteiten worden door de vrije markt niet spontaan uitgeschakeld (zoals men op basis van het Coase-theorema had kunnen denken). Ongeprijsde negatieve externaliteiten hebben voor gevolg dat geen van de drie politieke doctrines – liberalisme, socialisme en ecologisme – in staat is vast te stellen wat het sociaal optimum is. Voor liberalen is dit de productie met een minimum aan kosten en een minimum aan marktbelemmeringen. Omdat de sociale kost van de negatieve externaliteiten voorlopig nog steeds onkwantificeerbaar is, impliceert dit dat het optimale

allocatievraagstuk van de producent – hoe minimaliseer ik de gemaakte kosten bij een gegeven productie – onoplosbaar blijft. Inderdaad onoplosbaar omdat de te minimaliseren kostenfunctie ongekend is. Socialisten onderzoeken liever hoe de welvaart kan worden gemaximaliseerd bij bestaande kostenstructuren. Ook dit vraagstuk blijft onoplosbaar zolang de basisrestrictie van het socialistische allocatievraagstuk – de gegeven kosten – onbekend blijven omdat de sociale kosten niet in concrete munteenheden kunnen worden ingedrukt. Van ecologen had men na meer dan dertig jaar politieke strijd mogen verwachten dat minstens zij voor de dag zouden kunnen komen met de oplossing van het probleem hoe sociale kosten kunnen worden berekend. Door te stellen dat lucht, bodem en water gemene goederen zijn, waarop men geen eigendomsrechten kan kleven, komt men geen stap verder. Desnoods kan men nog wel de kosten voor watervervuiling en bodemverontreiniging calculeren, maar niemand kan zelfs bij benadering vertellen wat de sociale kost van de luchtverontreiniging is. In feite laten de drie politieke basisideologieën de postmoderne burger in de steek. Hoeft het dan te verwonderen dat het vertrouwen in de politiek bij die postmoderne burger de laatste decennia is gedaald?

De postmoderne samenleving is zo complex geworden dat de beheersing ervan problematisch is, zowel op regionaal, nationaal als supranationaal niveau. Noch op het niveau van de toegenomen onveiligheid (gevaar voor oorlog, terroristische aanslagen en criminaliteit), noch op het niveau van de toegenomen onzekerheid (werkonzekerheid, gedaalde stabiliteit van het gezin, ecologische onzekerheid) bestaan er waterdichte oplossingen. In het beste geval kan men enkel oplossingen van tweede orde bedenken. Daarmee zij bedoeld dat die “oplossingen” de problemen niet opheffen, hooguit minder groot maken.

Wie zinvolle informatie vergaart over de postmoderne leefwereld botst inderdaad op een waslijst van onvolkomenheden, maar mag niet besluiten dat de postmoderne samenleving onleefbaar zou zijn geworden. Mensen hebben een ongelooflijk groot aanpassingsvermogen. Voorts gaan ze confrontaties met de harde werkelijkheid graag uit de weg door zich te koesteren in of een comfortabele microkosmos, of in een virtuele wereld, waar ze zich beschermd voelen tegen de problematische leefwereld. De postmoderne mens voelt zich bevrijd van de vroegere bemoeizucht van kerk en staat en houdt steeds minder rekening met allerlei voorschriften van wat hoort en wat niet hoort. Bovendien bereikt hij een niveau van welvaart dat in geen enkele andere samenlevingsvorm kan worden gerealiseerd. Zou de postmoderniteit zo onleefbaar zijn als bepaalde cultuurpessimisten laten uitschijnen, dan is het wel onverklaarbaar waarom zoveel mensen uit traditionele samenlevingen grote sommen betalen en soms hun leven riskeren om toch binnen de welvarende postmoderne samenleving te kunnen wonen. De negativiteit rond de postmoderniteit wordt vaak overdreven. Daarin waren de Franse postmoderne filosofen, met Jean-François Lyotard op kop, de kampioenen van de door hen verklaarde nonsens (zie hoofdstuk 1). Al te makkelijk gaat men voorbij aan de vaststelling dat de meeste postmoderne landen weldegelijk rechtstaten zijn waar democratie en vrije verkiezingen de hoogste waarden zijn. De regionale en nationale democratie blijft tijdens de postmoderniteit onaangetaast. Enkel op supranationaal niveau wordt de democratie uitgehold door de eindeloze bemoeizucht van een *global leader* (de Verenigde Staten), een leader die enkel de verwezenlijking van het eigen belang nastreeft ten koste van de belangen van de rest van de wereld.

De postmoderne samenleving koestert de illusie dat de **vrijheid** er veel groter is geworden dan voorheen. De kolonisering van de leefwereld door de systemen geld en staat wordt door de burger niet onmiddellijk als dusdanig gevoeld. Zo valt het op dat het merendeel van de burgers leert *leven met een veel grotere formele controle dan voorheen en zich troost met de gedachte dat die grotere formele sociale controle een noodzakelijk kwaad is om de veiligheid te garanderen*.¹ De

¹ Typerend hiervoor is de geringe tegenkanting van de Amerikanen tegen de *Patriot Act* van 2003 geweest. Tegenstanders opperden wel dat die *Patriot Act* een aanslag was op de grondwettelijke burgerrechten van de Amerikaanse bevolking, waarbij vooral het recht op *privacy* grondig werd geschonden, maar hun protest werd nauwelijks gehoord. De *Patriot Act* werd in 2006 zowel in de Senaat als de House afgezwakt maar blijft voor

postmoderne samenleving sluit zedig de ogen voor iedere vorm van maatschappijkritiek. De postmoderne mens hoort liever niet wat er in zijn samenleving verkeerd loopt omdat het zijn hedonistisch gevoel van welbehagen ondermijnt.

2. Wereldgeschiedenis als een geschiedenis van de arbeidsverdeling

(1) Zoals de hele geschiedenis is ook een onderdeel ervan – de historie van de dominerende samenlevingsvormen als ze bestudeerd door de sociale dynamica – geen chronologisch proces maar in werkelijkheid een *diachronisch proces*. Wie de geschiedenis bekijkt als een reeks kwalitatieve veranderingen in de **arbeidsverdeling** zal tot een zesvoudige indeling komen. De oudste arbeidsverdeling, die bijna een miljoen jaar is blijven bestaan, tot de ontdekking van het vuur, was de **nomisch natuurlijke arbeidsverdeling**. Met *nomisch* (een term uit de sociologie) wordt bedoeld een situatie waar de overgrote meerderheid van de mensen *spontaan* de heersende sociale en culturele normen als vanzelfsprekend aanvaardt. Het tegengestelde daarvan is *anomisch*, een situatie waar de meerderheid van de mensen de sociale en culturele normen niet langer als vanzelfsprekend aanvaardt, waar een bepaalde vorm van arbeidsverdeling *afgedwongen* wordt zodat er spanningen ontstaan en zodat er een gevoel van normloosheid heerst. Onder *natuurlijke arbeidsverdeling* wordt verstaan dat de arbeid er wordt verdeeld tussen beide geslachten, waarbij het product van de arbeid van de man – de buit bij de jacht – onzeker is en dat van de arbeid van de vrouw – het domesticeren van dieren en het waken over de voorraadschuren – zeker is. Die vorm van arbeidsverdeling, die soms *oercommunisme* wordt genoemd heeft bestaan van circa 1,8 miljoen jaar geleden tot 800.000 à 1 miljoen jaar geleden, en komt nergens ter wereld nog voor.

(2) Met de ontdekking van het vuur² wordt de **natuurlijke arbeidsverdeling anomisch**. Vuur zorgt niet enkel voor verwarming bij koud weer of voor verlichting in het donker maar kan ook gebruikt worden om metalen te smelten. Hierdoor is het product van de arbeid van de man plots niet langer onzeker en begint een periode waar matrilineaire familiestructuren worden vervangen door patrilineaire. De mens, die tot voorheen een kuddedier was geweest, ontdekt pas nu het woordje "ik", al heeft hij zowat een miljoen jaar nodig gehad om tot die ontdekking te komen. Er ontstaat een nieuwe arbeidsverdeling waarbij de man misbruik maakt van zijn fysieke overwicht om de vrouw te domineren. De nieuwe arbeidsverdeling, een gevolg van de tegenstelling *cru-cuit*, is anomisch ten opzichte van de vrouw. Antropologen als Claude Lévi-Strauss, Margaret Mead en Bronislaw Malinowski ontdekten in de loop van de 20^{ste} eeuw primitieve stammen die nog steeds leefden als de meerderheid van de mensen van 800.000 jaar geleden tot ongeveer 5.000 jaar geleden. Die nieuwe vorm van samenleving wordt soms het *repressieve oercommunisme* genoemd.

(3) Al die tijd leefden mensen in kleine groepjes die het eigen grondgebied bewaakten. Botsen ze bij toeval op soortgenoten van andere stammen, dan werd daar weinig spel van gemaakt. De vreemdeling werd of verjaagd of doodgewoon de kop in geklopt en opgegeten (kannibalisme).

constitutionalisten onaanvaardbaar. Vooral de aantasting van de rechtszekerheid van de beklaagde blijft voor specialisten in grondwettelijk recht moeilijk verteerbaar.

² Tot april 2012 waren archeologen ervan overtuigd dat het vuur maximum 790.000 jaar geleden werd ontdekt. Op de archeologische site *Gesher Benot Ya'ajov* aan de grens tussen Israël en Jordanië, bij de oevers van de Jordaan, vonden onderzoekers van *Israel's Hebrew University* vuurstenen die minstens zo oud waren. Op 2 april 2012 publiceren Canadese archeologen in *Proceedings of the National Academy of Sciences* een artikel waaruit blijkt dat ze in de Zuid-Afrikaanse *Wonderwerk Cave* sporen van as hebben teruggevonden die niet afkomstig kunnen zijn van een blikseminslag. De archeologische resten die zeer verspreid lagen zouden een bewijs zijn dat de *homo faber* minstens een miljoen jaar geleden het vuur ontdekte.

Maar nu de mens steeds meer vertrouwd geraakte met het woordje “ik” bedachten de eerste stamhoofden een heel andere behandeling. In plaats van de vreemdeling op te eten zette men hem gevangen, werd hij eigendom van de stam en liet men hem taken uitvoeren. Hierdoor werd het plots lonend andere stammen op te zoeken en die te verslaan. De mens ontdekte iets geheel nieuw: oorlog. De nieuwe arbeidsverdeling was niet langer de natuurlijke, gesteund op het verschil tussen mannen en vrouwen, het werd een **anomisch sociale arbeidsverdeling** waarbij het collectieve bewustzijn – het belang van de groep, van de stam – ondergeschikt werd aan het individuele bewustzijn van het stamhoofd. Zo ontstond de *slavenhoudersmaatschappij*. Volgens de chronologische geschiedschrijving heeft die vorm van arbeidsverdeling bestaan van ca. 3.500 BC tot de Val van het West-Romeinse Rijk in 476. Maar wie met de structuralisten de geschiedschrijving diachronisch benadert zal vaststellen dat de slavernij veel langer is blijven bestaan. Tijdens de 17^{de} eeuw, al vanaf 1637 (de Gouden Eeuw ten tijde van de Republiek) ontwikkelde zich een Trans-Atlantische *driehoekshandel* waarbij vooral specerijen in Afrika werden geruild voor negerslaven die dan in de Nieuwe Wereld tegen grof geld werden verkocht. Het heeft nog tot 1808 geduurd alvorens die lucratieve Nederlandse slavenhandel werd afgeschaft. In de Verenigde Staten werd de slavernij pas afgeschaft na de Amerikaanse burgeroorlog van 1861 tot 1865. Ook in Rusland bleef de slavernij bestaan tot in de 19^{de} eeuw tot tsaar Alexander II ze in 1861 afschafte. De koloniale slavernij duurde zelfs voort tot het begin van de 20^{ste} eeuw. En ondanks alle internationale verdragen bleef slavernij in bepaalde delen van de wereld tot op vandaag bestaan. Volgens de *Walk Free Foundation* die jaarlijks de *Global Slavery Index* publiceert leefden in 2015 nog 29,8 miljoen mensen in slavernij. In India gaat het om 13,9 miljoen mensen die meestal slachtoffer zijn van schuldslavernij. In Mauretanië leeft 4 procent van de bevolking tot vandaag in slavernij. De virtuele Islamitische Staat heeft ondanks alle voorschriften van de Koran de seksslavernij hoog op de agenda gezet, enzovoort.

(4) In West-Europa ontstond tijdens de Middeleeuwen de **nomisch sociale arbeidsverdeling** waar horigen en laten corvee moesten doen binnen een *feodale maatschappij* die minstens stand heeft gehouden tot de eerste Industriële Omwenteling rond 1775. Brainwashing door de Kerk en landeigenaren zorgde ervoor dat de nieuwe arbeidsverdeling waarbij arbeid niet geldelijk werd vergoed, wel in natura, ook bij de verschillende gilden, min of meer als spontaan en natuurlijk werd aanvaard. Ook deze vorm van arbeidsverdeling is in sommige delen van de wereld tot op vandaag blijven bestaan.

(5) Met de eerste Industriële Omwenteling ontstond de **anomisch technische arbeidsverdeling** waarbij arbeid wel geldelijk werd vergoed, zij het aanvankelijk tegen een hongerloon. Productieprocessen waren behoorlijk ingewikkeld geworden en vergden in toenemende mate technische specialisatie. Ondernemers die er, onder voorwaarden van volkomen concurrentie, in slaagden een zelfde hoeveelheid te produceren met een geringere inzet van menselijke energie dan hun concurrenten konden een meerwaarde realiseren die op de markt getransformeerd werd in winst die enkel de eigenaars van productiemiddelen – de kapitalisten dus – te beurt viel. De *kapitalistische maatschappij* verving de feodale. De volkomen concurrentie hield in de meest geïndustrialiseerde landen als dominerende marktform stand tot het einde van de 19^{de} eeuw. Ze werd vervangen door een *oligopolie*- en *monopoliekapitalisme* waarbij ruilwaren konden worden verkocht boven hun ruilwaarde, zodat de meerwaardevorming er fors opliep. De kapitalistische arbeidsverdeling ging vaak gepaard met sociale conflicten en was een gedwongen arbeidsverdeling van de anomische soort. Onder de anomisch technische arbeidsverdeling ontstonden drie samenlevingsvormen. De eerste was de **traditionele samenleving** waar het huwelijk inderdaad nog de hoeksteen van de gezonde maatschappij was en duurde in Amerika van 1780 tot de *Roaring Twenties*. In Europa begint de **Moderniteit** pas dertig jaar later, rond 1950. Ze houdt er stand tot ongeveer 1980 als de **Postmoderniteit** begint door te breken. Die verspreidt zich daarna ongelijk in de westerse wereld. De graad van postmoderniteit laat zich meten aan de hand van minstens acht verklarende factoren, zoals blijkt uit Tabel 1 en Tabel 2.

Tabel 1: Karakteristieken van postmoderniteit in 2012-2015

	GGZG <i>Gezinsgrootte</i> Aantal/gezin	SCH/HUW <i>Scheidingen/h</i> %	BST <i>Bastaard kinderen</i> %	INT-U <i>Internetgebruik</i> %	DRUGS <i>Druggebruik <34jr</i> %	FREE <i>CPI index</i> %	BBP/HFD <i>BBP/hoofd</i> mln US \$	GAMING <i>Onder 34 jaar</i> %
Zweden	2,0	51,85	54,4	95,0	21,4	89,0	58938,8	80,25
Nederland	2,2	52,63	47,4	94,0	36,8	87,0	52172,2	72,50
Denemarken	2,1	45,94	51,5	95,0	44,5	91,0	60707,2	54,50
Noorwegen	2,0	42,55	55,2	95,0	21,9	87,0	97307,4	74,25
Finland	2,1	54,34	42,1	92,0	29,0	90,0	49823,7	74,50
Luxemburg	2,4	56,76	37,8	94,0	...	81,0	116664,3	55,00
Frankrijk	2,3	55,55	56,7	82,0	45,1	70,0	42732,6	72,50
België	2,4	60,00	54,5	82,0	26,9	77,0	47352,9	72,75
IJsland	2,4	34,78	68,8	97,0	...	79,0	52004,5	60,25
Verenigd Koninkrijk	2,3	46,67	47,9	90,0	37,3	81,0	46332,0	48,75
Duitsland	2,0	45,65	34,8	84,0	38,5	81,0	47821,9	53,50
Zwitserland	2,2	42,86	21,1	93,0	19,0	86,0	86694,3	53,25
Oostenrijk	2,2	46,51	41,5	81,0	19,2	76,0	51190,8	64,00
Estland	2,2	58,13	58,4	80,0	19,6	70,0	20161,7	45,75
Tsjechië	2,3	65,85	45,0	74,0	35,7	56,0	19529,8	64,75
Spanje	2,5	54,05	40,9	72,0	36,9	58,0	29767,4	55,50
Ierland	2,7	13,33	35,1	78,0	33,4	75,0	54374,4	42,25
Portugal	2,6	68,20	47,6	62,0	17,0	63,0	22132,2	51,50
Letland	2,4	61,40	44,6	75,0	20,4	55,0	15719,2	43,50
Hongarije	2,3	54,05	45,6	73,0	19,1	51,0	14028,7	48,25
Slovenië	2,4	36,37	58,0	73,0	...	60,0	23999,1	34,00
Litouwen	2,2	49,28	29,5	68,0	21,2	61,0	16506,9	37,75
Italië	2,2	28,12	26,9	58,0	34,3	44,0	34908,5	64,75
Polen	2,7	36,17	23,4	63,0	28,8	62,0	14342,9	64,00
Cyprus	2,7	37,50	18,6	65,0	18,0	81,0	27194,4	33,50
Slovakije	2,7	42,55	37,0	78,0	18,8	51,0	18501,2	51,80
Bulgarije	2,4	50,00	59,1	53,0	14,3	41,0	7851,3	32,50
Malta	2,7	13,11	25,9	69,0	4,8	56,0	22776,2	45,00
Griekenland	2,4	27,65	7,0	60,0	10,8	46,0	21498,4	35,00
Kroatië	2,8	31,11	16,1	67,0	15,3	51,0	13475,4	30,50
Roemenië	2,7	24,56	30,5	50,0	3,0	46,0	9996,7	27,75
Turkije	3,6	20,25	2,7	43,0	1,0	42,0	10515,0	37,75
<i>Gemiddelde (m)</i>	2,409	43,993	39,550	76,094	23,862	67,000	37719,438	52,556
<i>Standaardafwijking (σ)</i>	0,318	14,392	16,012	14,691	11,784	16,078	26403,187	14,860

Bronnen: GGZG (gemiddelde gezinsgrootte): Eurostat, Average number of persons per household (2014)

SCH/HUW (aantal echtscheidingen/aantal huwelijken in een zelfde jaar): Eurostat, Crude divorce rate (voor aantal echtscheidingen) en Eurostat, Crude marriage rate (voor aantal huwelijken) (2013)

BST (buitenechtelijke geboorten): Eurostat, Live births outside marriage (2013)

INT-U (aantal internet gebruikers): Eurostat, Internet use and frequency of use by individuals, 2013 (% of individuals)

DRUGS (druggebruik van cannabis door jongeren van 15 tot 34 jaar): EMCDDA (*European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction*), Table GPS-1. Lifetime prevalence of drug use by age and country, most recent national general population survey available since 2000

FREE (afwezigheid van corruptie weergegeven door de CPI = corruption perception index): Transparency International, University of Passau, jaarlijks gepubliceerd sinds 1995, cijfers voor 2015

BBP/HFD (bruto binnenlands product per hoofd van bevolking): World Bank, GDP per capita in current US dollars

GAMING (gebruikers van computer en videospellen tussen 16 en 34 jaar): ISFE (*Interactive Software Federation of Europe*), *Videogames in Europe. European Summary Report. November 212*, pp. 8-9, gemiddelde leeftijdsgroepen 16-24 jaar en 25 tot 34 jaar (mannen en vrouwen). Cursieve getallen in de kolom "GAMING" zijn afkomstig van soortgelijke ramingen.

Zij x een verklarende variabele voor de postmoderniteit, dan kan men de standaardnormaal verdeelde kans $P(z)$ per verklarende variabele uitrekenen waarbij $z = (x - m)/\sigma$. In Tabel 2 werden de verklarende x variabelen voor 32 verschillende Europese landen omgezet in standaardnormale waarschijnlijkheden tussen 0 en 100 procent. De graad van postmoderniteit in een land (afkorting *POMO*) werd berekend door het rekenkundig gemiddelde te maken van de standaardnormale waarschijnlijkheden waarbij voor x = vrijheid er werd gewerkt met een wegingscoëfficiënt van 2, voor alle andere x met een wegingscoëfficiënt van 1. De verschillen tussen de bestudeerde landen zijn groot. In vijf landen ligt de graad van postmoderniteit boven de 80 procent, in de vier Scandinavische landen plus Nederland. In zes

andere landen ligt die graad van postmoderniteit boven de 70 procent: in Luxemburg, Frankrijk, België, IJsland, het Verenigd Koninkrijk en België. In vier bestudeerde Europese landen ligt de graad van postmoderniteit onder de 20 procent. In Griekenland, Kroatië, Roemenië en Turkije. Daar is de postmoderniteit nog niet doorgebroken. Het meest achtergebleven land is ongetwijfeld Turkije (waar zelfs de moderniteit nog niet ten volle is doorgebroken). De aanzienlijke verschillen tussen de verschillende Europese landen zijn een duidelijke aanwijzing dat de sociale processen, als bestudeerd door de sociale dynamica, diachronische processen zijn. Analoge berekeningen werden doorgevoerd voor de Verenigde Staten, Canada, Mexico, Cuba, Rusland, China, Zuid-Korea, Japan en Australië. Daar werd volgende graad van postmoderniteit gevonden:

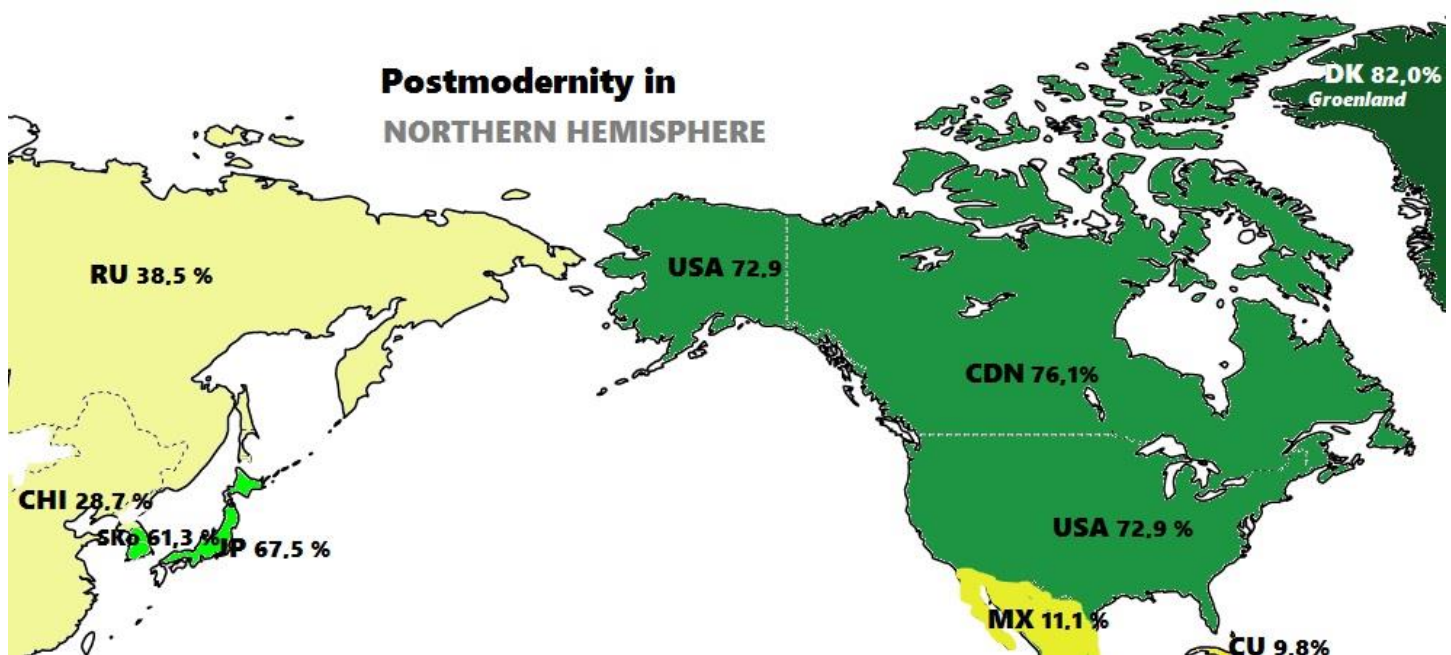
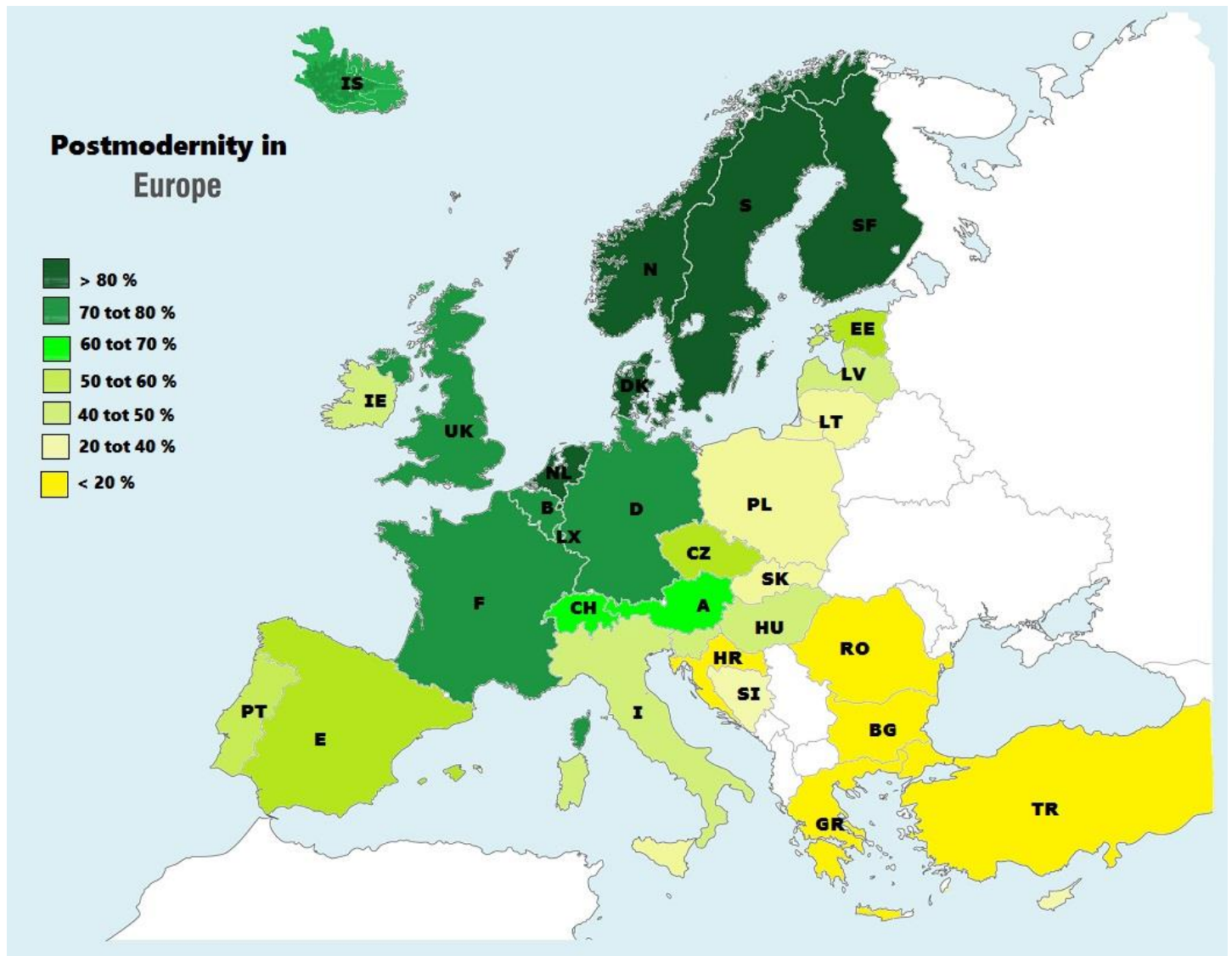
• Canada	76,1 procent	• Zuid-Korea	61,3 procent	• China	28,7 procent
• Verenigde Staten	72,9 procent	• Australië	57,6 procent	• Mexico	11,1 procent
• Japan	67,5 procent	• Rusland	38,5 procent	• Cuba	9,8 procent

Tabel 2: Graad van postmoderniteit in 2014 (uitgedrukt in gemiddelde standaardnormale probabilliteit)

	P GGZG <i>gezinsgrootte</i>	P BST <i>bastaard</i>	PSCH/HUW <i>scheiding/huw</i>	P INT-U <i>internetgebruik</i>	P DRUGS <i>druggebruik</i>	P FREE <i>vrijheid</i>	P BBP/HFD <i>BBP/capita</i>	P GAMING <i>gaming 2015</i>	POMO <i>postmodern</i>
Zweden	90,505	82,654	80,647	90,451	41,758	91,440	78,921	97,059	82,8
Nederland	74,853	69,011	82,120	89,224	86,407	89,324	70,794	91,398	82,5
Denemarken	83,901	77,531	67,298	90,451	96,013	93,225	80,803	55,922	82,0
Noorwegen	90,505	83,925	58,281	90,451	43,422	89,324	98,799	93,109	81,9
Finland	83,901	56,343	85,096	86,438	66,889	92,372	67,668	93,331	80,5
Luxemburg	51,151	45,489	88,709	89,224	...	80,806	99,860	57,251	74,2
Frankrijk	63,659	86,139	86,989	65,860	96,432	57,401	57,529	91,398	73,6
België	51,151	82,801	92,502	60,172	60,205	73,302	64,239	91,660	72,1
IJsland	51,151	96,819	36,736	92,591	...	77,228	70,576	70,459	71,6
Verenigd Koninkrijk	63,659	70,122	69,134	83,195	87,311	80,806	62,786	40,528	70,9
Duitsland	90,505	38,064	66,557	70,780	89,307	80,806	64,900	53,243	70,6
Zwitserland	74,853	12,028	59,133	87,887	34,026	88,135	96,819	52,571	66,0
Oostenrijk	74,853	54,838	68,735	63,288	34,651	71,218	69,505	78,557	65,2
Estland	74,853	88,386	90,453	60,655	35,911	57,401	25,303	32,907	58,1
Tsjechië	63,659	63,450	96,801	44,251	84,266	24,694	24,544	80,006	56,3
Spanje	38,527	53,327	84,616	38,862	86,591	28,782	38,164	58,573	50,7
Ierland	17,549	38,792	3,205	55,252	79,110	69,061	73,591	24,855	47,8
Portugal	27,021	69,457	97,820	16,491	28,046	40,176	27,748	47,855	43,9
Letland	51,151	62,491	93,803	46,993	38,478	22,772	20,235	27,607	42,9
Hongarije	63,659	64,873	84,616	41,537	34,338	15,983	18,479	39,224	42,1
Slovenië	51,151	87,882	41,032	41,537	...	33,164	30,166	10,810	41,1
Litouwen	74,853	26,100	75,292	28,790	41,097	35,451	21,087	16,275	39,4
Italië	74,853	21,031	20,939	10,545	81,236	7,628	45,761	80,006	38,8
Polen	17,549	15,208	40,484	18,265	66,272	37,791	18,798	78,557	36,7
Cyprus	17,549	9,138	44,155	22,154	30,973	80,806	34,508	10,195	36,7
Slovakije	17,549	43,482	58,281	55,252	33,406	15,983	23,335	48,663	34,7
Bulgarije	51,151	89,232	76,867	5,515	20,880	5,293	12,898	9,043	30,7
Malta	17,549	19,247	3,095	31,193	5,296	24,694	28,571	31,095	20,6
Griekenland	51,151	1,928	19,998	13,290	13,402	9,575	26,949	12,118	17,6
Kroatië	10,507	6,798	27,503	26,477	23,400	15,983	17,925	7,034	16,8
Roemenië	17,549	28,204	14,467	3,559	3,840	9,575	14,686	4,854	11,8
Turkije	0,007	0,960	8,636	1,106	2,624	5,998	15,142	16,275	6,3

Postmoderniteit is voorlopig de meest recente samenlevingsvorm die zich ten tijde van de anomische technische arbeidsverdeling heeft gemanifesteerd. Ze is de opvolger van de moderniteit die zelf de opvolger van de traditionele samenleving was. Postmoderniteit mag niet worden verward met *postmodernisme* dat een periodecode in de kunst was, ook een (trieste) manier van filosofisch denken dat zich vooral heeft verspreid tussen 1970 en 1995 in Frankrijk – een idiote manier van denken die voorhield dat in de wetenschap algemene theorieën niet langer mogelijk zijn en dat er in een gedicht meer cognitieve waarheid verscholen zit dan in het complete Standard Model van de Fysica. De *postmoderne filosofie* is, met enige *recul* bekeken, een staaltje van hoogdravende nonsens geweest, ware

het alleen nog maar omdat ze ontkende dat in de menswetenschap algemene theorieën onmogelijk zijn, als had het baanbrekend werk van Jürgen Habermas en Niklas Luhmann geen cognitieve betekenis.



(6) Onder invloed van het marxisme ontstond in de wereldgeschiedenis ook nog een zesde vorm van arbeidsdeling, de **nomisch technische arbeidsverdeling**. Die werd voor het eerst in de Sovjet-Unie ingevoerd in 1917 en verdween er met de Val van de Muur in 1989. De werkende bevolking werd er wijsgemaakt dat het een vorm van nomische arbeidsverdeling was die spontaan was ontstaan en niet door de overheid werd afgedwongen. Hierbij werd vooral geschermd met de installatie van de *dictatuur van het proletariaat* dat de weg zou effenen van revolutionair socialisme naar communisme. Het was de dictatuur van de verpletterende meerderheid van arbeiders over de kleine minderheid van eigenaars van productiemiddelen die de kapitalisten waren. In plaats van de productie af te stemmen op de noden van de verpletterende meerderheid kreeg het volk geen enkele inspraak over wat er moest geproduceerd worden. Op papier waren de arbeiders na de revolutie wel de nieuwe eigenaars van de productiemiddelen, maar wat daarmee gedaan moest worden werd in werkelijkheid niet door het volk beslist, wel door een handvol partijbonzen. Onder die omstandigheden waren de socialistische experimenten van de 20^{ste} eeuw tot mislukking gedoemd. Het beloofde *communisme* is er nooit gekomen. In de plaats daarvan kwam het uitzichtloze *staatskapitalisme*. Op papier heerst er nog steeds communisme (*sic*) in de Volksrepubliek China, maar dat komt dan enkel maar omdat papier er zeer gewillig is (geen wonder, want het papier werd juist in China uitgevonden). Harde vormen van zogezegd communisme zijn na de Val van de Muur nog een korte tijd blijven voortbestaan in Cuba en in Albanië, maar zijn ondertussen ook daar verdwenen. Enkel in het totaal geïsoleerde Noord-Korea is de nomisch technische arbeidsverdeling tot op vandaag blijven voortbestaan. Tot een afsterven van de staat, zoals Marx voorspelde, heeft het zeker niet geleid, wel tot een verpletterend staatsapparaat gecontroleerd door de gewetenloze machtsclique rond de vereerde Leider.

3. Over de inhoud van dit boek

De grondstelling die ik in dit boek, na deductieve analyse, zal verdedigen is tweeledig. (1) Hoe groter de graad van postmoderniteit in een land hoe meer de burger er te verliezen heeft en hoe groter de **onzekerheid** er zal zijn. (2) Hoe groter de graad van postmoderniteit in een land hoe groter de te maken kosten zullen zijn voor het in stand houden van de **veiligheid**.

Alvorens met de studie te beginnen moet er wel worden stilgestaan bij een artificiële vorm van onzekerheid die de overwegend Franse *postmoderne filosofie* verspreidde tussen 1970 en 1995 als zou het vergaren van cognitieve kennis onmogelijk zijn geworden. **Hoofdstuk 1** behandelt dus de vraag hoe zeker wetenschap nog is en in hoeverre ze bewust wordt vervalst.

Een andere vorm van onzekerheid is de vraag over het bestaan van God. Hoe meer postmodern een land is hoe meer de burgers ervan overtuigd zijn dat er helemaal geen God bestaat. Hoe achterlijker een land inzake postmoderniteit is hoe meer de burgers ervan overtuigd zijn dat God wel bestaat (bijvoorbeeld in de islamitische landen) en hoe meer er van ongelovigen geëist wordt dat ze in de God van de islam gaan geloven (ook al is de God van de salafisten een andere God dan die van de sjiieten en vermoorden moslims elkaar onderling omdat ze in de verkeerde God geloven). **Hoofdstuk 2** analyseert de verschillende *godsargumenten* en gaat na in hoeverre er nog een plaats is voor God binnen de wetenschap.

In **Hoofdstuk 3** tot en met **Hoofdstuk 6** worden de voornaamste bronnen van **onzekerheid** uitgespit aan de hand van de meest pertinente vragen die de postmoderne mens zich stelt. Die mens is bang voor de toenemende groep van allochtonen binnen de eigen gemeenschap, *a fortiori* voor die met een andere culturele en religieuze achtergrond dan die van de autochtone bevolking. Daarbij winst islamfobie het van multiculturele openheid. Met de *vluchtelingencrisis* uit Syrië en Irak nemen vragen toe als "Zullen die indringers wel met hun poten van mijn vrouw en mijn dochter af blijven?", "Zullen die profiteurs straks mijn job niet afpakken?", "Komen ze morgen niet mijn huis leegplunderen?" Dit wordt behandeld in **Hoofdstuk 3**.

Al even pertinent zijn de vragen rond *economie* en *werkzekerheid*. "Verlies ik morgen mijn job niet waardoor ik mijn hypotheeklening niet verder kan aflossen?" "Vind ik ooit nog wel een job nu ik al boven de veertig ben en net afgedankt?" "Krijgen wij jongeren straks nog wel een behoorlijke

job (of zijn wij gedoemd tot een kutbaantje in het secundaire arbeidscircuit?" "Wat gebeurt er met mijn zuur verdiende spaarcentjes als morgen ook mijn bank failliet gaat?" "Zal de overheid straks mijn pensioen nog kunnen betalen?" "Wat gebeurt er morgen met mijn job als computergestuurde robots mijn taak overnemen?" Al die vragen worden behandeld in **Hoofdstuk 4**.

Nog pertinenter zijn de vragen rond de *stabiliteit van het gezinsleven*. Nu huwelijken steeds minder lang stand houden, nu een begrip als huwelijkstrouw achterhaald klinkt, nu de seksuele normen steeds meer vervagen, nu bouwen onbetaalbaar is geworden voor éénoudergezinnen, nu het huwelijk ouderwets lijkt, nu steeds meer kinderen buiten het huwelijk worden geboren zijn veel gestelde vragen "Is mijn vrouw er morgen nog als ik thuiskom van mijn werk?" "Is mijn man achter mijn rug niet aan het flirten met één of andere lellebel op zijn werk?" "Wat moet er met de kinderen gebeuren als mijn partner mij in de steek laat?" "Hoe moet het nu met ons huis nu ik in mijn eentje de hypotheek onmogelijk nog verder kan aflossen?" Dit soort vragen komt aan bod in **Hoofdstuk 5**.

Op lange termijn rijzen er ook steeds meer vragen over de toekomst van onze planeet die we straks zullen doorgeven aan onze kinderen en onze kleinkinderen. "Hoe zit dat nu met die uitstoot van broeikasgassen?" "Wat komt er straks terecht van heel die klimaatconferentie in Parijs nu het Amerikaanse Opperste Gerechtshof de plannen van president Obama *on hold* heeft gezet?" "Waarom lopen steeds meer woningen onder water? Overkomt het straks ook mij?" "Is die opwarming van de aarde dan echt zo'n groot probleem als er wordt beweerd?" "Waarom werkt het ingevoerde systeem van ter beurze verhandelbare emissierechten van geen kanten?" "Waarom winnen we niet veel meer hernieuwbare energie uit de wisseling van de getijden?" "Kraakt mijn huis morgen langs alle kanten als er ook hier naar schaliegas wordt geboord, en wie vergoedt mij de opgelopen schade?" De onzekerheid rond de hedendaagse *ecologische problemen* in de postmoderne wereld zijn het voorwerp van **Hoofdstuk 6**.

Na de bespreking van de bronnen van onzekerheid behandelen de drie laatste hoofdstukken de bronnen van **onveiligheid**.

In **Hoofdstuk 7** wordt stilgestaan bij de mogelijkheid tot *oorlogsbeheersing* in een wereld waar de *global leader* – de Verenigde Staten, producent van twee derden van alle wapens in de wereld en met een wapenarsenaal dat groter is dan dat van alle overige landen – al sinds 1950 de meest belligerente natie is. Daarbij wordt stilgestaan bij de rol van het fameuze militair-industrieel complex dat de Amerikaanse *power elite* (termen van de socioloog Charles Wright Mills) en de vaak virtuele macht van de Amerikaanse president. Ook wordt de werking en de efficiëntie van de Verenigde Naties in vraag gesteld. Meer dan zeventig jaar na de Tweede Wereldoorlog zwaaien de vijf overwinnaars (Verenigde Staten, Rusland, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en China) er de plak en kunnen ze blijven zwaaien met vetorechten. En wat blijft er nog over van het VN Handvest nadat een trio oorlogsmisdadigers – John W. Bush, Dick Cheney en Donald Rumsfeld – zonder het geringste VN mandaat de compleet overbodige Tweede Golfoorlog zijn begonnen? Dringt het wel goed door tot de postmoderne mens dat de nagelaten puinhopen in Irak de ideale voedingsbodem waren voor het absolute kwaad in de wereld dat ISIS werd?

Hoofdstuk 8 buigt zich over de erg complexe problemen van het *terrorisme* en over de zeer verschillende verschijningsvormen daarvan. Het toont de complete zinloosheid aan van de zogenaamde *War on Terror*. Er wordt gezocht naar meer efficiënte manieren om terrorisme beheersbaar te maken en hoe die in de postmoderne wereld kunnen worden geïmplementeerd. Het behandelt ook het probleem van het staatsterrorisme en van de *over reaction* bij de bestrijding van terrorisme.

In **Hoofdstuk 9** wordt het fenomeen "*criminaliteit*" grondig geanalyseerd. Er wordt gezocht naar een universele verklaring van criminaliteit. Als verklarende factoren worden de dalende informele sociale controle, de stijgende deprivatisering, de straffkans, de pakkans, de falende socialisering en acculturatie van allochtonen, de gemiddelde strafduur, gestegen werkloosheid, enzovoort, opgevoerd. Het hoofdstuk bevat inderdaad een compleet criminometrisch model, uitgebreid tot een sociometrisch model, met een vijftigtal vergelijkingen – model dat ik in 2007 voor Nederland ontwierp, gebaseerd op statistisch materiaal sinds 1950, en dat ondertussen een updating kende. Van elk van de verklarende factoren werd de elasticiteit gekwantificeerd. Het model kan gebruikt

worden om zonder verhoging van veiligheidskosten het keuzevraagstuk op te lossen welke veranderingen in de instrumentele variabelen nodig zijn om de criminaliteit te minimaliseren. Het geeft ook een verklaring waarom een stijging in de graad van postmoderniteit tot een veel forsere stijging van de kosten voor veiligheid moet leiden. Ook geeft het duidelijk aan waarom een meer repressieve aanpak niet leidt tot een daling van de criminaliteit, maar tot meer recidive.

* * *

Omdat postmoderniteit een onderdeel van de sociale dynamica is en omdat politieke beslissingen vrijwel geen invloed hebben op de erg complexe sociale dynamica, is een strijd tegen de postmoderniteit, zoals overwegend conservatieve politieke groeperingen die menen te kunnen voeren verspilde energie. Het **demografische luik** van de postmoderniteit, (weergegeven door de dalende gemiddelde gezinsgrootte, het dalend aantal huwelijken, het stijgend aantal echtscheidingen, het stijgend aantal buitenechtelijke geboorten en het stijgend aantal allochtonen van de tweede en de derde generatie) ontsnapt aan politieke controle. Zo heeft het verbod op echtscheiding de opgang van de postmoderniteit niet kunnen afremmen, noch in Italië waar echtscheiding tot 1970 verboden was, noch in Portugal (1975), noch in Spanje (1981), noch in Ierland (1995), noch in Malta (2011). De Filippijnen zijn met Vaticaanstad het enige land waar echtscheiding nog steeds verboden is. Jammer genoeg is het beschikbaar statistisch materiaal te beperkt om voor dat land na te gaan welke invloed het had op de graad van postmoderniteit. Maar ook de strijd tegen het gebruik van roesmiddelen faalt binnen de genotmaatschappij. Het blijft er dweilen met de kraan open. Conservatieve politici dienen zich te realiseren dat een terugkeer naar de "propere samenleving" van vroeger weinig meer is dan een natte masturbatiedroom. Je kan net zo goed decreteren dat stenen voortaan naar omhoog moeten vallen. Het wordt tijd dat politici de postmoderniteit als een *gegeven* gaan aanvaarden in plaats van het met lapmiddelen te willen bestrijden.

De voornaamste tegenkanting tegen de postmoderniteit is het werk van overwegend conservatieve politieke groeperingen die, als het moet, racisme noch fascisme schuwen. Wat zij uiteindelijk willen is de terugkeer naar de zoveel veiliger en zoveel eenvoudiger traditionele samenleving van weleer. Zij willen de multiculturele samenleving, die de postmoderne maatschappij ten gevolge van de globalisering geworden is, met alle mogelijke middelen afschaffen. Dit is een zinloze strijd. Conservatieve nationalistten blijven geloven dat het mogelijk is de sociale dynamica te stoppen door regelgeving. Dat is even idioot als morgen bij wet te willen uitvaardigen dat voorwerpen enkel nog omhoog mogen vallen. Sociale dynamica laat zich nu eenmaal niet afstoppen door loutere regelgeving.